

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 001.89(07.034)

О-82

Укладач І. П. Отенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Методологія та організація наукових досліджень [Електрон-
О-82 ний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" другого (магістерського) рівня / уклад. І. П. Отенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 52 с.

Уміщено основні практичні завдання за темами навчальної дисципліни та рекомендації щодо їхнього вирішення.

Рекомендовано для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" другого (магістерського) рівня.

УДК 001.89(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Навчальна дисципліна "Методологія та організація наукових досліджень" спрямована на засвоєння студентами спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" другого (магістерського) рівня теоретичних знань із предметної області науки, методології пізнавальної діяльності, методики організації та проведення наукового дослідження; практичних умінь і навичок здійснення дослідницького пошуку.

Програма навчальної дисципліни "Методологія та організація наукових досліджень" містить два змістових модуля і сім тем, які охоплюють теоретичні питання та практичні аспекти проведення наукового дослідження, технологію пошуку нових закономірностей розвитку світової економіки та міжнародних економічних відносин.

Технологічною картою навчальної дисципліни передбачено практичні заняття. Це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних питань навчальної дисципліни та формує вміння і навички в їхньому практичному застосуванні шляхом виконання студентом, відповідно до сформульованих завдань.

До практичних занять розроблено методичні рекомендації, які розкривають тематику і плани їхнього проведення із переліком рекомендованої літератури.

У методичних рекомендаціях для проведення практичних занять містяться завдання та приклади виконання типових завдань за темами навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1.

Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень

Тема 1. Наукове дослідження. Теорія та практика. Проблематика наукових досліджень

Практичне заняття 1.

Аналіз проблемної ситуації та формулювання проблеми

Мета – оволодіння технікою аналізу проблемної ситуації та навичками формулювання проблеми. Закріплення навичок формулювання теми та мети дослідження.

Завдання 1.1. Визначте проблемну ситуацію та сформулюйте проблему практики.

Наука одночасно розв'язує практичну та теоретичну проблеми. Процес наукового дослідження починається з осмислення проблемної ситуації в практиці та формулювання практичної проблеми. Якщо теорія не дає відповіді на вирішення такої проблеми, необхідно через використання спеціальних технологій наукового дослідження та інтуїцію отримати наукові результати, збагатити систему теоретичних знань й розробити методичний інструментарій вирішення практичної проблеми (висновки та рекомендації).

Алгоритм наукового вирішення проблем практики представлено на рис.1.1.

Проблема – це завдання, для якого ще не розроблено метод рішення. Після розв'язання проблема стає завданням.

Постановка проблеми – це її формулювання, що конкретизує предмет та бажаний необхідний результат дослідження.

Вирішити проблему – отримати нові знання або створити теоретичну модель, що пояснює явище, що досліджується, визначити фактори, що впливають на розвиток процесів в бажаному напрямку.

Наукова проблема – стан "знань про незнання" якісних та кількісних змін, тенденцій розвитку певного явища або процесу.

Рис. 1.1. Алгоритм наукового вирішення проблеми практики

Проблемна ситуація практики (проблема практики) – реально існуюче в дійсності протиріччя, способи, алгоритми рішення, які на сьогодні не є відомими та зрозумілими.

Джерелами пошуку актуальної проблеми наукового дослідження є консультації вчених, що працюють із проблемами предметної області майбутнього дослідження та практиків, що мають досвід роботи в предметній області дослідження.

Приклади правильного формулювання проблеми практики:

"високий рівень безробіття", "низький рівень компетентності управлінського персоналу компанії", "низький рівень лояльності працівників до компанії".

Приклади неправильного формулювання проблеми практики:

"підвищення кваліфікації управлінського персоналу міжнародної компанії". Дійсна проблема практики – **низький рівень компетентності управлінського персоналу міжнародної компанії**. Організація підвищення його кваліфікації – один із способів її вирішення. Крім нього є ще інші способи, наприклад, знайти необхідні кадри на ринку робочої сили; розробити програму та реалізувати організаційні заходи з розвитку знань управлінського персоналу міжнародної компанії.

Завдання 1.2. Сформулюйте тему та мету дослідження.

Тема наукового дослідження формулюється після визначення наукової та практичної проблеми. Вона представляє аспект проблеми, який може розв'язуватися на певному етапі дослідження незалежно від стану дослідження інших її аспектів.

Приклади сформульованих тем наукових досліджень наведено в додатку А.

Кожне наукове дослідження виконується за певною програмою, яка повинна відповісти на питання: на розв'язання якої проблеми орієнтовано дослідження; яким результатом закінчиться розв'язання програми.

Мета розроблення програми дослідження може носити теоретичний та прикладний, практичний характер. Залежно від цього в програмі акцентується науково-теоретичний або науково-практичний характер. Однак у будь якій програмі вони мають бути обов'язково (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Зміст методологічної та методичної частин програми соціально-економічного дослідження

Приклади формулювання мети відповідно теми дослідження.

1. **Тема** "Забезпечення економічної безпеки розвитку міжнародної компанії".

Мета – розвиток теоретичних положень, розроблення методичних та практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки розвитку міжнародної компанії.

2. **Тема** "Формування стратегічного інструментарію позиціонування машинобудівного підприємства на міжнародних ринках".

Мета – вдосконалення і розвиток теоретичних положень, розроблення методичних і практичних рекомендацій щодо формування стратегічного інструментарію позиціонування машинобудівного підприємства на міжнародних ринках.

Завдання 1.3. Обґрунтуйте актуальність обраної теми дослідження.

Актуальність теми аргументується критичним аналізом та порівнянням із відомими розв'язаннями проблеми. Обґрунтування актуальності передбачає:

підбір аргументів і фактів, які доводять її практичну значущість для економіки країни, де здійснюється дослідження, наприклад для економіки України чи для світової економіки;

підбір аргументів і фактів, що підтверджують практичне значення наукової проблеми для рівноправного залучення України до світогосподарських процесів;

обґрунтування значення дослідження для розвитку науки.

Основними вимогами до підбору аргументів і фактів є максимальна конкретність, чітка визначеність і лаконічність. Будь-яка наукова діяльність має за кінцеву мету практичне використання досягнутих результатів, тому основним пунктом обґрунтування актуальності будь-якої наукової роботи з економічних проблем є доведення її значення для розвитку економіки України. Логіка цієї аргументації може посилюватися узагальнюючими цифрами та фактами.

Рекомендована література: [1 – 7; 11].

Тема 2. Організація наукового дослідження

Практичне заняття 2.

Попередній аналіз об'єкта дослідження та складання переліку завдань дослідження

Мета – ознайомлення з організацією проведення наукового дослідження, технологією вибору та формулювання предмета та об'єкта дослідження. Закріплення навичок складання переліку завдань дослідження.

Завдання 2.1. Відповідно теми та мети дослідження оберіть та сформулюйте предмет та об'єкт дослідження.

Вибір предмета та об'єкта дослідження має конструктивний вплив на зміст дослідження.

Об'єкт дослідження – аспект, рівень або зріз дійсності, явища або процесу, на якій орієнтовано процес дослідження.

Предмет дослідження (міститься в межах об'єкта) – властивості та сторони об'єкта, які в більшості відображують протиріччя, проблему, що досліджуються.

Приклади формулювання об'єкта та предмета за темою дослідження.

1. **Тема** "Міжнародна інвестиційна діяльність та іміджеві проєкти міста Харкова".

Об'єкт – міжнародна інвестиційна діяльність.

Предмет – теоретичні засади та методичне забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності та іміджевих проєктів.

2. **Тема** "Технології управління персоналом у міжнародному бізнесі".

Об'єкт – процес управління персоналом у міжнародному бізнесі.

Предмет – теоретичні засади та методичне забезпечення управління персоналом та в міжнародному бізнесі.

3. **Тема** "Формування маркетингової комунікації в системі міжнародного бізнесу".

Об'єкт – маркетингові комунікації в системі міжнародного бізнесу.

Предмет – теоретичні основи та методичні підходи формування маркетингової комунікації в системі міжнародного бізнесу.

Ключові слова повинні відповідати назві теми та співпадати з предметною областю дослідження.

Завдання 2.2. Проведіть попередній аналіз об'єкта дослідження та складіть перелік завдань дослідження.

Попередній аналіз об'єкта дослідження проводиться за рахунок вивчення літературних джерел за науковою проблемою – публікацій, монографій, матеріалів конференцій. За рахунок збору та систематизації інформації формується поле проблем, що представляє інформацію для складання переліку завдань дослідження – послідовності їхнього розв'язання. **Завдання представляють основу логічного плану (змісту) дослідження.** Завдання визначають напрями та способи розв'язання проблеми та узгоджені із сформульованими гіпотезами.

Відмінність між науковою проблемою та завданням спостерігається в тому, що проблема – це завдання, для якого вчені не запропонували рішення, а завдання – це проблема, яку вже розв'язано, але методи її розв'язання потребують уточнення. **Завдання за змістом узгоджуються з предметом дослідження. Перелік завдань відображаються в змісті дослідження.**

Основними завданнями дипломної роботи магістра є:

узагальнення та систематизація сучасних теоретичних підходів щодо теми дослідження на основі вивчення вітчизняної та іноземної літератури;

конструювання авторського категоріального і понятійного апарату в галузі світової економіки та міжнародних економічних відносин;

застосування навичок методології наукових досліджень до аналізу об'єкта дослідження;

відбір та систематизація інформації, вибір методів моделювання, аналізу для проведення комплексного дослідження, інтерпретація отриманих результатів;

розроблення практичних рекомендацій щодо предмета дослідження, які адресовані конкретним суб'єктам міжнародного бізнесу;

економічне обґрунтування пропозицій.

Приклад формулювання завдань відповідно мети дослідження.

Тема "Забезпечення економічної безпеки розвитку промислового підприємства".

Мета дослідження розвитку теоретичних положень та розроблення методичних та практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки розвитку промислового підприємств. Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

уточнити понятійний апарат економічної безпеки розвитку підприємства;

узагальнити теоретичні підходи та визначити концептуальні положення й принципи забезпечення економічної безпеки розвитку підприємства;

виявити та оцінити чинники інноваційних та інституційних умов економічної безпеки розвитку промислових підприємств;

розробити методичне забезпечення аналізу економічної безпеки розвитку підприємства;

сформувати методичний підхід до забезпечення економічної безпеки розвитку підприємства;

розробити методичний підхід до оцінювання економічної безпеки розвитку для обґрунтування вибору відповідного стратегічного інструментарію.

Об'єкт дослідження – процеси розвитку підприємств та забезпечення їх економічної безпеки

Предмет дослідження – теоретичні положення, методи та інструменти забезпечення економічної безпеки розвитку промислових підприємств.

Завдання 2.3. Складіть календарний план виконання завдань на дипломну роботу магістра.

Під час складання календарного плану виконання завдань дослідження слід враховувати основні етапи його виконання:

визначення напряму дослідження та наукової проблеми;

формулювання і затвердження теми і плану дипломної роботи;

опрацювання літературних джерел, проведення досліджень і написання роботи;

оформлення дипломної роботи;

перевірка кваліфікаційної роботи на академічний плагіат;

підготовка до публічного захисту та захист роботи.

Графік виконання дипломної роботи затверджується на початку навчального року, контролюється науковим керівником і кафедрою. Під час порушення графіка студент не допускається до захисту дипломної роботи. Приклад оформлення календарного плану виконання завдань на дипломну роботу магістра наведено в табл. 2.1.

Календарний план виконання завдань на дипломну роботу магістра

№ п/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення плану дипломної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою	02.09.2020 – 08.09.2020	
2	Написання теоретико-методичної частини дипломної роботи	9.09.2020 – 30.09.2020	
3	Написання аналітичної частини дипломної роботи	01.10.2020 – 20.10.2020	
4	Написання рекомендаційної частини дипломної роботи	21.10.2020 – 08.11.2020	
5	Перевірка чернетки дипломної роботи та внесення змін до неї керівником	09.11.2020 – 16.11.2020	
6	Перевірка якості дипломної роботи у системі "Антиплагіат"	17.11.2020 – 21.11.2020	
7	Оформлення дипломної роботи	23.11.2020 – 26.11.2020	
8	Подання Голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи	27.11.2020 – 30.11.2020	

Рекомендована література: [1 – 13].

Тема 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження

Практичне заняття 3.

Формування інформаційного поля дослідження

Мета – оволодіння техніками відбору та систематизації літературних джерел, навичками роботи із спеціальною літературою, електронного пошуку наукової інформації. Оволодіння техніками конструювання категоріального та понятійного апарату.

Завдання 3.1. Відповідно сформульованій темі дослідження скласти список джерел (не пізніше ніж за останні 5 років), який містить: 1) 20 публікацій вітчизняних науковців дослідників; 2) 10 публікацій іноземних авторів; 3) 15 опублікованих тез за матеріалами конференцій; 4) 10 монографій; 5) 5 словників та енциклопедій; 6) 5 авторефератів дисертацій (із ключовими словами в назві теми, що співпадає із предметною областю дослідження). Під час внесення публікацій у список слід дотримуватися стандартів, що визначені нормативами державної атестаційної комісії

України. Оформити список необхідно відповідно існуючим стандартам. Не рекомендується використовувати навчальні посібники, підручники, що підготовлені не провідними науковими школами щодо предмета дослідження.

Інформаційне забезпечення наукового дослідження є важливим та відповідальним моментом для проведення наукового дослідження. Наукова діяльність передбачає постійний та систематичний відбір, вивчення, систематизацію та поповнення власного інформаційного фонду.

Рекомендовано, від початку до завершення наукового дослідження за певною темою, формувати список літератури без розподілення її на різновиди.

Приклад оформлення наведено в додатку Б.

Завдання 3.2. За темою дослідження провести аналіз п'яти авторефератів за захищеними дисертаціями за останні п'ять років із ключовими словами в назві теми, що відповідають предметній області дослідження. Результати аналізу занести в таблицю, приклад оформлення якої представлено в додатку В.

Завдання 3.3. Відповідно теми дослідження провести аналіз, визначити сутність та зміст ключових понять. Створити терміносистему. Результати аналізу оформити таблицею або когнітивною схемою.

Найбільш простий спосіб створення або уточнення змісту та сутності понять є табличний аналіз варіантів, які знаходяться в літературі та позиціонування авторського відношення до них. Результатом такого аналізу виступає синтез простих понять. Приклад проведеного аналізу поняття "стратегічна компетентність організації" наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

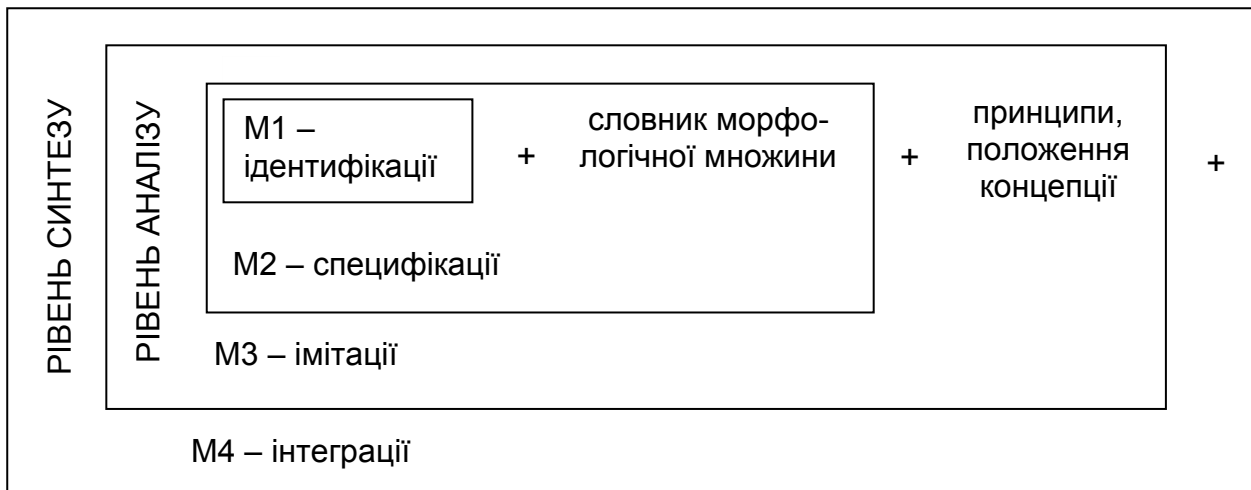
Аналіз поняття "стратегічна компетентність організації"

Визначення, джерело 1	Тлумачення 2
Ефективність використання ресурсів підприємства для виробництва товарів і послуг (М. Портер)	Операційна ефективність і комбінація видів діяльності з метою забезпечення стійкої конкурентної переваги
Динамічні здатності (Д. Тис, Г. Пізано, А. Шуен)	Можливості фірми до інтеграції, створення й реконфігурації внутрішніх і зовнішніх компетенцій у відповідь на швидкі зміни навколишнього середовища

1	2
Динамічні здатності (Д. Тис, Г. Пізано, А. Шуен)	Можливості фірми до інтеграції, створення й реконфігурації внутрішніх і зовнішніх компетенцій у відповідь на швидкі зміни навколишнього середовища
Організаційні здатності (Р. Санчез, А. Хін, Х. Томас)	Організаційні процеси й повсякденні операції, пов'язані з координованим розміщенням ресурсів і активів
Здатності формувати унікальні комбінації ресурсів (В. Бурр)	Цінність для клієнта, перевага перед конкурентами, специфічність, можливості імітації й заміщення, ефективність і раціональність використання
Ключові компетенції (К. Прахалад, Г. Хемел)	Високорівневий процес координації ресурсів, що полягає у створенні унікальності різних сполучень основних здатностей, що досягаються фірмою під час розроблення, виробництві й збуті товарів і послуг покупцям на ринку
Метаздатності (К. Ейзенхардт й Дж. Мартін)	Здатності, які знаходять своє відображення в гнучкості під час адаптації наявного ресурсного потенціалу до нових проблем і зовнішніх ситуацій, а також в інноваційних можливостях під час створення зовсім нових ресурсних потенціалів під час виробництва інноваційних продуктів і послуг
Пізнавальні, індивідуальні й колективні компетентності (І. Нонака, Х. Такеучі)	Здатність організації до створення нового знання й використання його для виробництва успішних продуктів і технологій
Стратегічна компетентність (Г. Хемел, К. Прахалад, Г. Томас, Д. О'Ніл)	Інтегративна здатність до стратегічного бачення, проєктування структури організації, формування поведінкових і культурних характеристик
<i>Авторський варіант</i> визначення поняття "стратегічна компетентність організації" – здатність до стратегічного бачення перспектив та формування ринків, швидкої реакції на інноваційні зміни за рахунок реалізації змін у продуктах, каналах розподілу та проєктування адекватної структури організації; формування поведінкових й культурних характеристик (цінностей, переконань), що поділяються всіма членами	

Одним із поширених методів для обґрунтування змісту та сутності поняття, що використовується в дослідженні є морфологічний аналіз. Уперше ідеї морфологічного підходу були викладені швейцарським астрономом Ф. Цвіккі в 30-ті роки минулого століття й подальшому були розвинуті дослідниками В. М. Одріним та С. С. Картавовим.

Сутність морфологічного аналізу полягає в тому, що спочатку визначається простір пошуку – морфологічна множина, що обов'язково містить у собі структуру об'єкта, а потім звужується цей простір за рахунок здійснення пошуку знань про предмет, що є елементом морфологічної множини (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Методологічний підхід до структуризації знань предметної області дослідження

Для моделювання знань предметної області використовуються моделі чотирьох рівнів М1 – М4, що відповідають рівням: ідентифікації, специфікації, імітації й інтеграції. Застосування моделей чотирьох зазначених типів дозволяє змоделювати предметну область, представити знання більше формалізовано, та строго, ніж це звичайно робиться. Крім того, в даних моделях здійснюється поділ різних видів знань: морфологічних (структурних) знань, знань про методологію дослідження, спеціальних й евристичних знань. У результаті використання методу морфологічного аналізу формується морфологічний словник, що дозволяє конкретизувати предметну область дослідження, визначити сутність та зміст ключових понять.

Приклад сформованого морфологічного словника для визначення сутності та змісту поняття "стратегічний вибір підприємства", конкретизації предметної області дослідження наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Визначення сутності та змісту поняття "стратегічний вибір підприємства"

Ключові поняття	Пояснення
1	2
Стратегічний вибір як намір	Стан цілевизначення системи
Стратегічний вибір як результат	Відображується в успішності, інноваційності та ефективності діяльності підприємства

1	2
Стратегічний вибір як процес	Управлінський процес, що відповідає ознакам адаптивного багато східчастого процесу цілевизначення та досягнення бажаних результатів
Процес реалізації стратегічного вибору	Процес стратегічних змін
Стадії стратегічного вибору	Попередній вибір, проміжний, остаточний
Типологія стратегічного вибору	Визначення класифікаційних ознак стратегічного вибору
Методи організації процесу стратегічного вибору	Процедурні методи щодо здійснення вибору: тимчасове/значне припинення процесу визначення і діагностики; політичне планування; фундаментальне/модифіковане дослідження; фундаментальне/оперативне планування, "каскадна" процедура послідовного звуження області вибору; коректування на основі прогнозів майбутніх тенденцій, прогнозів та можливостей; узгодження потенційно несумісних цілей
Стратегії вибору	Стратегії поведінки під час колективного вибору: розрахунку, переговорів, спільного рішення, натхнення
Методи мінімізації ірраціональності стратегічного вибору	Методи якісного та кількісного оцінювання для зниження ступеню невизначеності інформації з ухвалення рішення: моделювання фінансово-економічного аналізу, статистичні економіко-математичні методи, теорія ігор, психологічне/соціальне, експертне опитування, описове/нормативне/наказове дослідження, "політичний" вимір ухвалення рішення й т. ін.
Ключові особи, що визначають стратегічний вибір	Власники, управлінський персонал, члени наглядової ради
Компетентність стратегічного вибору	Організаційні здатності, знання, навички, досвід членів наглядової ради та управлінського персоналу
Гнучкість стратегічного вибору	Проявляється в успішності стратегічного вибору через поєднання доцільності та мобільності в ухваленні управлінських рішень за рахунок використання управлінських технологій
<i>Стратегічний вибір є ключовим елементом процесу прийняття стратегічного рішення, що підпорядковує всю діяльність підприємства стратегічним намірам, відображує природу стану цілевизначення системи, що полягає в цілісності складових – цілей, можливостей та здатностей осіб, що обирають</i>	

Для формулювання складних визначень нових понять або їх уточнення використовують метод когнітивних карт.

У цілому термін "когнітивна картографія" можна застосовувати до будь-якого методу досліджень, який було взято за основу для вилучення знань про причини та наслідки, взаємозалежність факторів. Техніки когнітивної картографії представляються як методи для створення розуміння "впливу", "причинності" та "динаміки систем".

Приклад визначення поняття потенціал підприємства методом когнітивної карти, що відображується як сукупність причинно-наслідкових зв'язків між складовими потенціалу підприємства і показниками його діяльності наведено на рис. 3.2.

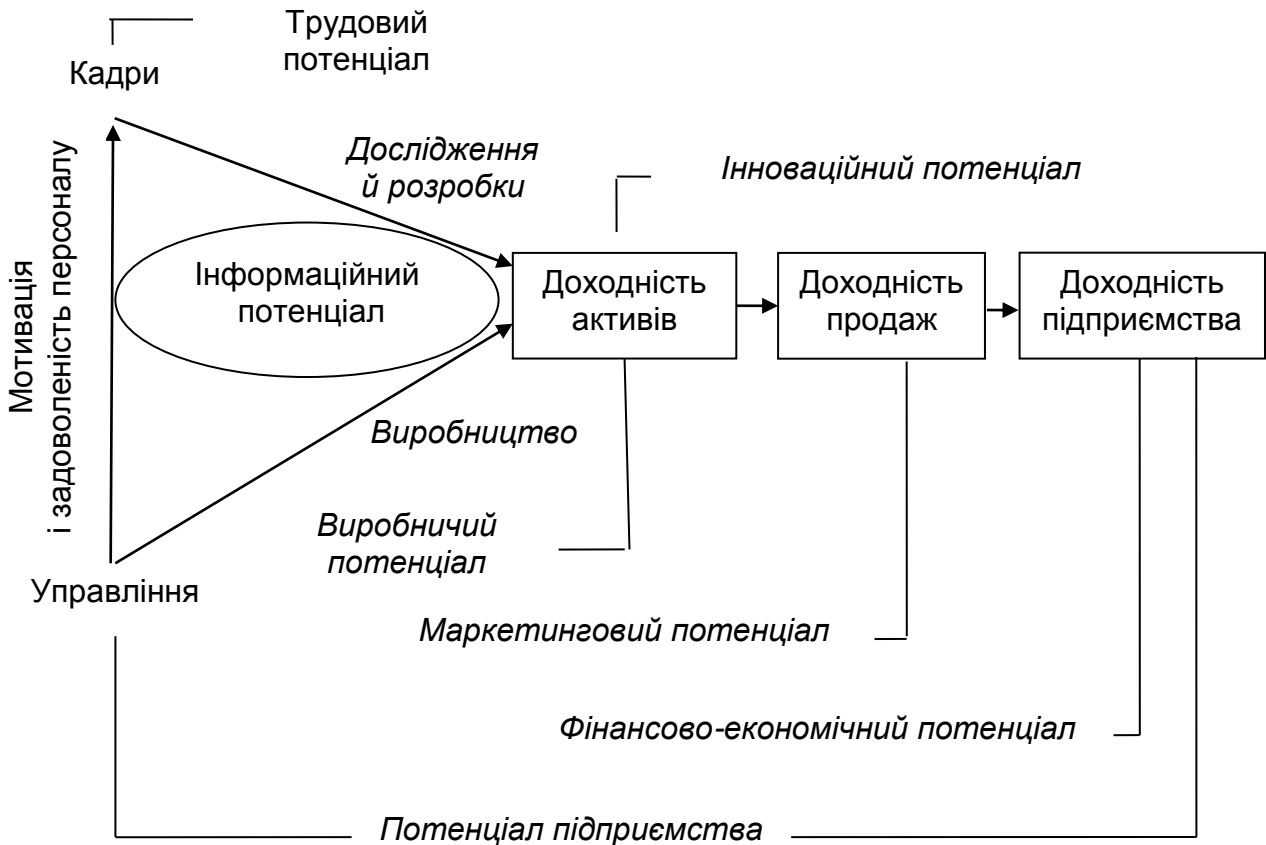

Рис. 3.2. **Визначення поняття "потенціал підприємства" методом когнітивної карти**

Створення терміносистеми включає таку послідовність дій із:
 визначення проблемної області;
 уточнення предмету, об'єкта та мети дослідження;
 вибір певних термінів, пов'язаних із проблемою дослідження;
 аналіз та уточнення термінів;
 визначення взаємозв'язку та співвідношення між поняттями;
 визначення відповідності терміносистеми меті дослідження.

Рекомендована література: [2; 11 – 12; 14 – 32].

Змістовий модуль 2.

Методичне забезпечення наукових досліджень

Тема 4. Методологія і методи наукових досліджень

Практичне заняття 4.

Методи наукових досліджень

Мета – ознайомлення з методами наукового пізнання, об'єктивною основою (формами) наукових результатів.

Завдання 4.1. Відповідно темі та змісту дослідження надайте перелік методів дослідження.

Метод – це сукупність прийомів чи операцій теоретичного або практичного освоєння дійсності, підпорядкований розв'язанню конкретного завдання. Методи наукових досліджень поділяються на загальнонаукові та спеціальні (конкретно-наукові) методи рис. 4.1.

Методи дослідження треба перераховувати не відірвано від змісту роботи, коротко й змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

Приклад наведення переліку методів дослідження.

Для досягнення поставленої мети і розв'язання задач у роботі використано методи й прийоми наукового мислення: аналізу і синтезу – для визначення суті та змісту понять "міжнародна конкуренція", "міжнародна привабливість", "стратегічне позиціонування"; систематизації та узагальнення – для формулювання концептуальних положень та виділення видів позицій міжнародної компанії; індуктивний і дедуктивний – для визначення складу стратегічного інструментарію позиціонування міжнародної компанії; методи емпіричного дослідження, такі як спостереження, порівняння, формалізації, сегментування – для аналізу машинобудівної галузі та позицій машинобудівних компаній; методи бізнес-аналізу – для оцінювання конкурентних та ринкових позицій машинобудівних компаній підшипникової галузі, ідентифікації стратегічних груп підприємств підшипникової галузі; вебаналізу сайтів – для аналізу інструментарію візуалізації та маркетингової активності міжнародних компаній; економіко-математичні методи, зокрема, метод кластерного аналізу k -середніх – для групування міжнародних компаній за типами їх фінансово-економічних позицій та аналізу зон господарювання; метод експертного опитування – для оцінювання

стратегічної позиції та формування стратегічного інструментарію позиціонування міжнародних компаній.

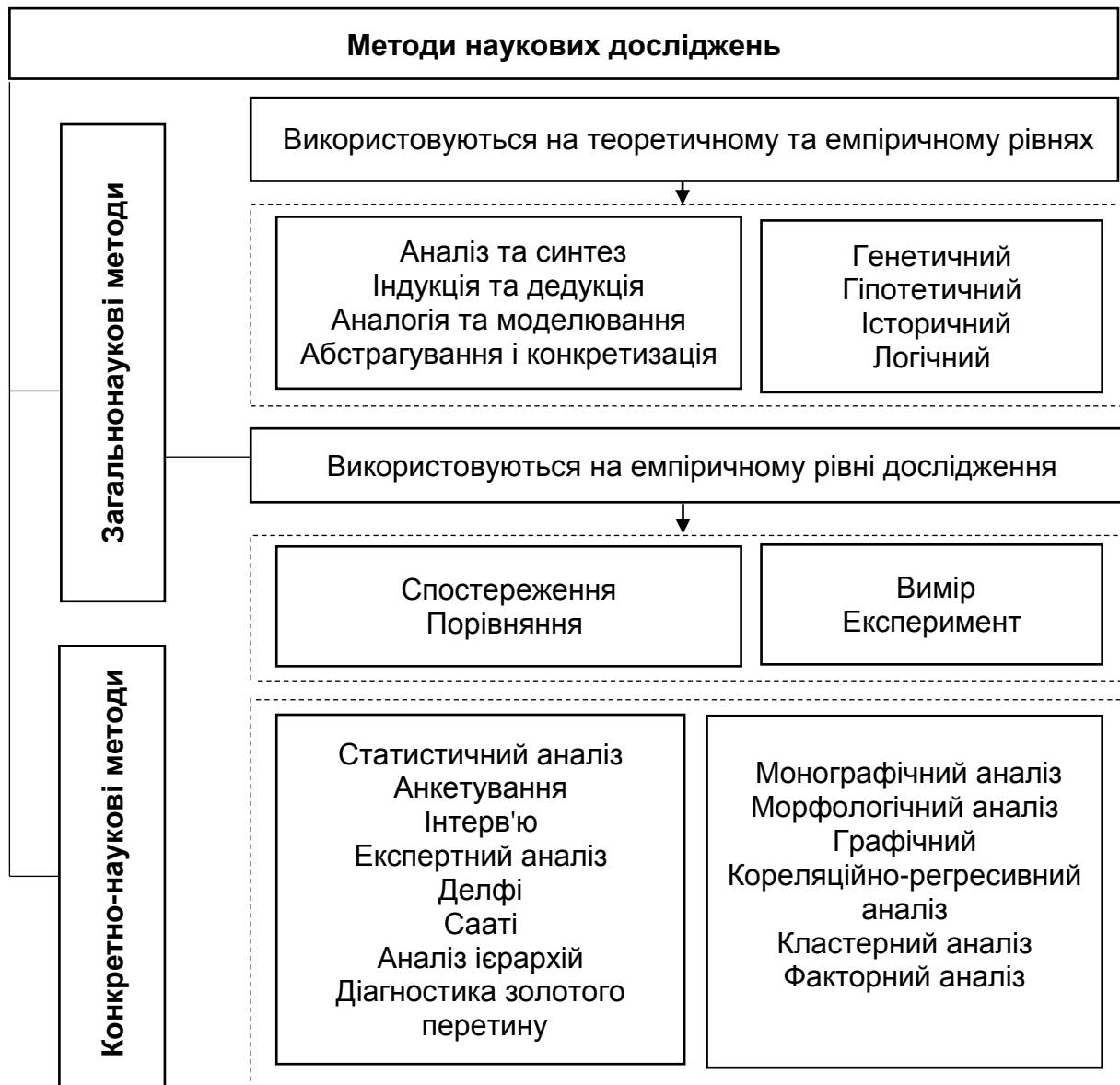

Рис. 4.1. Перелік методів дослідження соціально-економічних явищ

Завдання 4.2. Сформуйте систему принципів, на яку ви спираєтесь для досягнення мети (завдання) дослідження та обґрунтуйте її.

Принцип використовується в якості важливої структурної складової будь-якої теорії. Загальнонаукові принципи розглядаються як основні ідеї, що відображують вимоги об'єктивних закономірностей розвитку об'єкта дослідження, що розробляються шляхом аналізу навколишньої дійсності та практичного досвіду. Такими принципами виступають принципи: історизму, розвитку, загального зв'язку, причинності, об'єктивної доцільності, системності.

Для дослідника або розробника методичного забезпечення система рекомендацій сформованих ним принципів розглядається як основні положення та норми, якими він керується для досягнення поставленої мети, завдання. Не існує єдиної для всіх системи принципів, стандартного набору правил та порядку вирішення завдань. Для кожного дослідника або розробника вона буде унікальною.

Приклад наведення системи принципів для реалізації системи формування та розвитку стратегічних знань міжнародної компанії:

проактивність, що обумовлена стратегічною направленістю процесів управління знаннями – розробленням та реалізацією стратегії;

ініціативність та креативність, які визначаються необхідністю ініціації формування та розвитку знань, стратегічного бачення, доцільності вибору способу дій до вимог галузі та ринку;

узгодженість – через відповідність завдань формування стратегічних знань цілям організаційного розвитку компанії;

адаптивність досягається активним пошуком джерел стратегічних знань та досвіду, можливостей їх використання у процесах стратегічного управління;

вмотивованість персоналу на навчання та розвиток;

соціальна відповідальність реалізується через дотримання соціальних стандартів та впровадження передових світових практик, досвіду в діяльність компанії.

Завдання 4.3. Сформулюйте гіпотезу для свого дослідження та перевірте її.

Гіпотеза – форма наукового пізнання, за допомогою якої створюється один із можливих варіантів розв'язання проблеми.

Приклади формулювання та перевірки гіпотез.

Гіпотеза 1 – рівень розвитку властивостей лідерів у керівників компанії неоднозначний. У складі керівників можна виділити підгрупи з різним лідерським потенціалом.

Для перевірки гіпотези *методом анкетування* отримано дані про рівень розвитку лідерського потенціалу у *n*-ої кількості керівників компанії та методом кластерного аналізу виділено 2 групи (кластери) управлінського персоналу за ознаками їх лідерського потенціалу.

Сутнісні відмінності між групами підтвердилися результатами оцінювання характеристик лідерського потенціалу управлінського персоналу у двох групах (інтервал оцінок 1 – 5 балів).

Гіпотезу підтверджено. Її можна прийняти як закономірність.

Гіпотеза 2. Управлінський персонал з високим потенціалом лідерства має більш значне бажання поповнювати та розвивати свої знання.

Для перевірки гіпотези *розраховано середні оцінки* для представників двох груп, що мають бажання поповнювати та розвивати свої знання.

За результатами проведеного оцінювання гіпотезу підтверджено. Її можна прийняти як закономірність.

Завдання 4.4. Побудуйте власну класифікацію за рахунок введення нових ознак, установлення наявності та характеристик явища, або процесу, що досліджуєте. Обґрунтуйте необхідність використання розробленої класифікації в дослідженні.

Приклад наведення системи принципів для реалізації системи формування та розвитку стратегічних знань міжнародної компанії:

різноманітність поглядів на адаптивність підприємства визначає необхідність виділення її загальних та відмінних ознак (видів адаптивності):

пасивна/активна (проактивна/реактивна) – відрізняються характером реакції підприємства на вплив змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі;

оборонна (буферна, захисна) / наступальна – забезпечуються застосуванням певного способу дій підприємства на зміни середовища;

техніко-технологічна, виробнича, соціальна, фінансова, ринкова – відповідно об'єкта, в якому проходять процеси пристосування (адаптації до змін);

структурна та функціональна – за організаційними параметрами адаптації системи управління підприємством;

стратегічна (тактична, оперативна) / поточна – за видом управління, що застосовується для реалізації процесів пристосування;

регресивна (деструктивна, руйнівна) / прогресивна – за характером наслідків або результатів процесів адаптації.

Визначення таких видів адаптивності підприємства дозволяє виділити певні аспекти її вивчення: адаптація як процес пристосування до змін та управління змінами; адаптація (адаптивність) як властивість, що є здатністю підприємства до реалізації та досягнення цілей; адаптація (адаптивність) як метод (інструментальний аспект), що дозволяє підтримувати та ефективно реалізовувати всі бізнес-процеси підприємства (рис. 4.2).

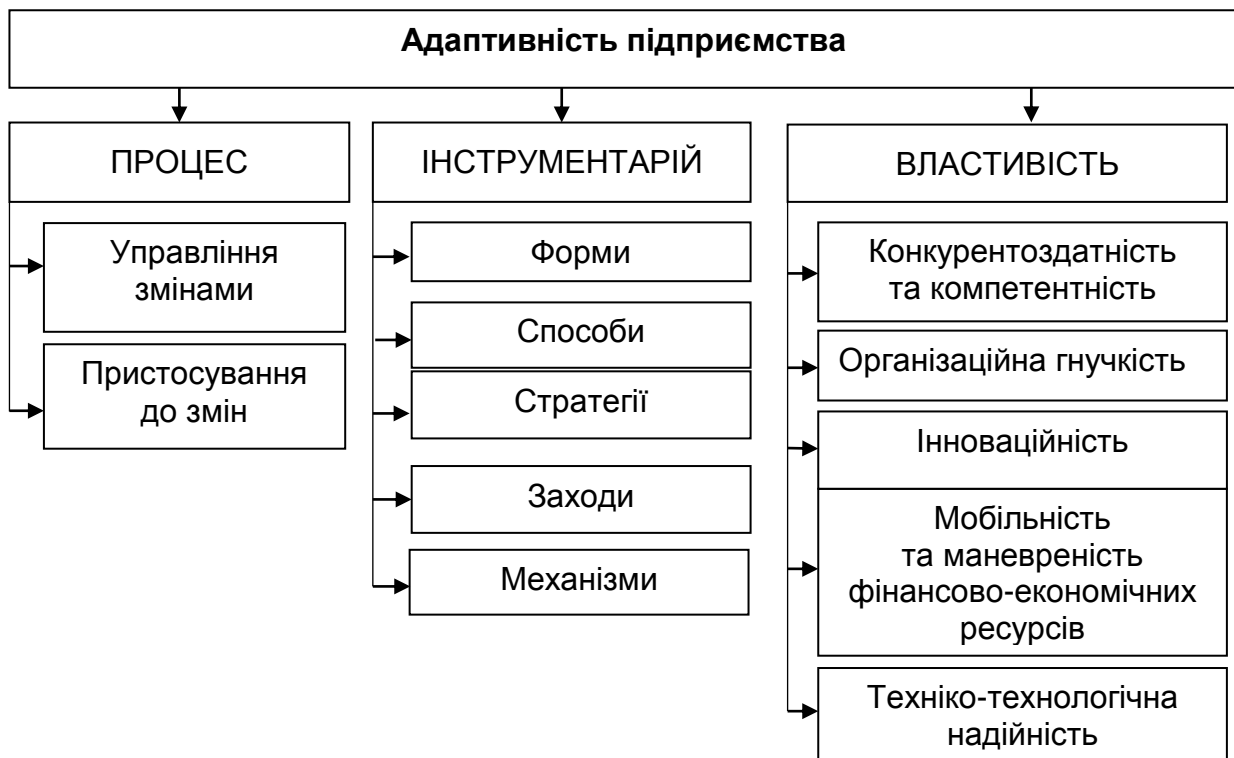

Рис. 4.2. Трисидний погляд на адаптивність підприємства

Завдання 4.5. Сформулюйте коротку анотацію наукових положень (наукову новизну) запропонованих особисто в проведеному дослідженні.

Треба чітко подати коротку анотацію наукових положень, запропонованих автором особисто. Наукова новизна вимірюється: її рівнем; рівнем наукового пізнання; важливістю наукового дослідження.

Міру новизни можна описати словами: *"уперше одержано"*; *"удосконалено"*; *"дістало подальший розвиток"*.

У теоретичній частині елементами наукової новизни можуть бути власні класифікації, визначення/уточнення/розширення понять і категорій, постановка гіпотез.

У практичній частині елементами наукової новизни можуть бути методичне/інформаційно-аналітичне/організаційне забезпечення, методичний підхід, організаційний/інформаційно-аналітичний/управлінський інструментарій, висновки та рекомендації.

Приклади формулювання наукових положень.

Удосконалено:

методичний підхід до формування та розвитку стратегічних знань підприємства, що ґрунтується на визначених принципах придбання, залучення

і створення знань на корпоративному, функціональному та особистісному рівнях через заходи з кодифікування і персоналізації знань;

методичний підхід до оцінювання стратегічних знань підприємства, що відрізняється від існуючих виокремленням декларативних, процедурних та причинних знань та оцінюванні ступеня їх сформованості й розвитку в процесах управління ними;

організаційно-інформаційне забезпечення формування та розвитку стратегічних знань підприємства, що структурує управлінську діяльність шляхом визначення складових такого забезпечення (інформаційні технології, інформаційне забезпечення, організація управління знаннями й культура управління знаннями) та комплексу показників для оцінювання їх реалізації.

Дістали подальшого розвитку:

понятійний апарат формування та розвитку стратегічних знань підприємства, що базується на основних положеннях ресурсного, інституціонального та поведінкового підходів до управління знаннями організації, визначає роль і місце стратегічних знань у процесах створення стратегічної компетентності та конкурентної позиції підприємства за рахунок реалізації стратегій створення нових знань, а також залучення, придбання знань на засадах між організаційної взаємодії, співробітництва, стратегічного партнерства;

класифікація стратегічних знань за ознаками – рівень створення; форма проявлення; форми мислення; способи пізнання; характеристики організаційної культури; методи та процедури використання.

Рекомендована література: [1 – 7; 11 – 12].

Тема 5. Моделювання в наукових дослідженнях

Практичне заняття 5.

Система методів та показників для застосування економіко-математичних методів в наукових дослідженнях

Мета – ознайомлення з техніками та прийомами розробки та обґрунтування показників і методів дослідження, описання процедур та результатів аналізу даних.

Завдання 5.1. Для виконання завдань аналітичної (практично-розрахункової) частини кваліфікаційної магістерської роботи оберіть методи та сформууйте методичне забезпечення, що включає завдання, методи та результати.

Для виконання цього завдання можуть бути застосовані різні аналітичні методи та прийоми економічних оцінок та розрахунків – порівняння, упорядкування, моделювання (детерміноване, стохастичне, імітаційне).

Приклад представлення методичного забезпечення для виконання завдань аналітичної (практично-розрахункової) частини дипломної роботи наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Методичне забезпечення аналізу стратегічного потенціалу промислових підприємств

Завдання	Методи	Результати
1. Аналіз умов та тенденцій формування та реалізації стратегічного потенціалу промислових підприємств	Стратегічний аналіз, бенчмаркінг, економічний аналіз (трендовий аналіз)	Проаналізовано умови, виявлені загальні тенденції формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємств машинобудівної галузі України. Виявлено та проаналізовано стратегічні наміри промислових підприємств, відповідні ключові складові стратегічного потенціалу та інструменти його формування та реалізації
2. Аналіз стану процесів формування та реалізації стратегічного потенціалу на машинобудівних підприємствах	Економічний аналіз, таксономічний аналіз, кластерний аналіз	Сформовано кластери за інтегральними показниками організаційно-функціональних складових стратегічного потенціалу 15 машинобудівних підприємств Харківського регіону. Ідентифіковано процеси формування, реалізації та розвитку стратегічного потенціалу досліджуваних підприємств
3. Аналіз формування стратегічного потенціалу в стратегіях машинобудівних підприємств	Вебаналіз сайтів досліджуваних підприємств, бенчмаркінг	Ідентифіковано стратегії досліджуваних підприємств та їх основні параметри: мета, масштабність та направленість дій, способи реалізації, критерії формування та реалізації стратегічного потенціалу. Розроблено методичний підхід до формування та реалізації стратегічного потенціалу
4. Оцінювання стану процесів формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємства	Експертне оцінювання	Ідентифіковано та формалізовано об'єкти оцінювання стану процесів формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємства. Розроблено методичний підхід до оцінювання формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємства
5. Обґрунтування пріоритетів розвитку стратегічного потенціалу підприємства	Експертне оцінювання, метод аналізу ієрархій	Вибір пріоритетних напрямів формування та розвитку стратегічного потенціалу підприємства: вибір стратегії організації партнерських взаємовідносин та розвитку управлінської компетентності підприємства

Завдання 5.2. Для виконання одного із завдань розробленого вами методичного забезпечення (завдання 5.1) складіть та обґрунтуйте систему показників.

Приклад системи показників для виявлення та оцінювання факторів економічної безпеки досліджуваних підприємств.

Для аналізу стану економічної безпеки підприємств традиційним є застосування показників фінансової стійкості, ефективності використання матеріальних, енергетичних, трудових і фінансових ресурсів, а також таких, що характеризують результативність фінансово-економічної діяльності – рентабельність, прибутковість тощо.

Однак необхідно відзначити особливе місце в підсистемі ресурсного забезпечення економічної безпеки насамперед показники, що пов'язані з якісним оновленням основних фондів на принципово новій конкурентоспроможній основі за рахунок розвитку науково-технічного прогресу тощо. У той самий час є необхідність застосування показників інтелектуально-кадрового потенціалу, так як персонал підприємства є основним суб'єктом розвитку, від його компетентності залежить координованість та раціональність управління ресурсами, окрім того саме персонал виступає основним джерелом загроз реалізації цих процесів.

У результаті було виділено групи показників, що характеризують фінансово-економічну стійкість, ефективність діяльності, виробничої сфери, управління персоналом, інвестиційно-інноваційної активності, кожна з яких є підґрунтям для оцінювання чинників економічної безпеки розвитку підприємства (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Система показників для виявлення чинників економічної безпеки підприємств

Критерії розподілу показників за групами	Показники
1	2
Фінансової стійкості, ефективності діяльності та ділової активності	Коефіцієнти: автономії, маневреності власного капіталу, загального покриття, абсолютної та критичної ліквідності, платоспроможності, оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості; індекс постійного активу. Рентабельність: активів, власного капіталу, реалізованої продукції, виробничих активів; Коефіцієнти зростання: обсягів реалізованої продукції, активів, чистого прибутку, питомої ваги виробничих активів

1	2
Стану інноваційно-інвестиційної діяльності	Коефіцієнти зростання: валових інвестицій в основний капітал, частки інвестицій на капітальне будівництво, інвестицій на придбання основних виробничих фондів, витрат на технологічні інновації, витрат на інформатизацію, витрат на програмне забезпечення
Стану виробничого потенціалу	Коефіцієнти зростання: частки основних фондів у виробничому потенціалі, частки виробничих запасів у виробничому потенціалі, частки незавершеного виробництва у виробничому потенціалі, частки основних фондів в активах, зносу основних виробничих фондів, надходження та вибуття основних виробничих фондів, продуктивності праці, фондоозброєності та фондовіддачі
Стану кадрового потенціалу	Коефіцієнти: обороту персоналу за прийомом, обороту за вибуттям персоналу; підготовки до нових професій; перепідготовки працюючих, підвищення кваліфікації персоналу, темп зростання чисельності штатного персоналу

Слід зазначити, що запропонована система показників для оцінювання стану економічної безпеки підприємства відповідає основним вимогам: визначає стан ресурсів, на яких у першу чергу відображується вплив ризиків та загроз; характеризується простотою та доступністю, дозволяє встановити чіткі фіксовані межі різних станів підприємства тощо.

Рекомендована література: [2 ; 12; 14 – 32].

Тема 6. Використання евристичних методів в процесі наукового дослідження

Практичне заняття 6.

Експертні методи оцінювання в процесі наукового дослідження

Мета – ознайомлення з техніками та прийомами застосування евристичних методів аналізу.

Завдання 6.1. Відповідно одному із завдань аналітичної або рекомендаційної частини кваліфікаційної роботи розробити систему показників для експертного оцінювання, обґрунтувати метод, шкалу оцінювання, вибір експертів.

Незалежно від цілей та поставлених завдань застосування експертного методу під час дослідження економічних явищ та процесів передбачає обов'язкове дотримання певної сукупності умов: експертне оцінювання слід застосовувати лише в тих випадках, коли використання більш об'єктивних методів оцінювання є неможливим, або їх застосування не може дати повне уявлення щодо явища або процес, не розкриваються усі аспекти об'єкта дослідження; чинники, що так чи інакше можуть вплинути на щирість суджень експертів, повинні бути виключені, а думка експертів має бути незалежною; основна вимога до питань: однозначність сприйняття та тлумачення; основна вимога до вибору експертів: компетентність у досліджуваних питаннях (компетентність повинна бути оцінена також об'єктивно); кількість експертів повинна бути оптимальною; відповіді експертів повинні бути однозначними та забезпечувати можливість їх подальшого оброблення (зокрема математичного).

В основі компетентного оцінювання об'єктів дослідження лежить якісний склад експертів (експертної комісії). З метою формування найбільш якісної групи експертів проводять попереднє навчання та або інструктаж. Далі, використовують такі методи, як тестування, самооцінка, взаємне оцінювання експертів, аналіз надійності експертів та перевірка узгодженості їх думок.

Приклад системи показників для експертного оцінювання рівнів сформованості та розвитку декларативних, процедурних та причинних знань досліджуваних підприємств (фрагмент).

Методичний підхід до оцінювання стратегічних знань базується на виявленні та обробленні думок експертів стосовно формування і розвитку знань управлінського персоналу підприємства. Методичний підхід апробовано на діяльності управлінського персоналу Публічного акціонерного товариства "Харківський підшипниковий завод". В якості експертів було обрано вищій та середній менеджмент інтегрованої компанії УПЕК (індустріальна група, до складу якої входить ПАТ "ХАРП"). Усього в опитуванні взяло участь 15 менеджерів.

Для оцінювання управлінських знань було обрано метод анкетування. Анкета містить три групи питань (показників), що відповідають особливостям управління процедурними, декларативними та причинними знаннями – перелік тверджень, які відображають стан управління стратегічними знаннями підприємства (табл. 6.1).

Оцінювання управлінських знань методом анкетування

№ п/п	Показники
1	<i>Стан декларативних знань</i>
1.1	Збереження інформації щодо прийняття важливих стратегічних рішень на електронних та фізичних носіях (стан та зміни ринку, товарів, процесів, технологій)
1.2	Розроблено та використовуються різноманітні засоби (як в електронній, так і в паперовій формі), що орієнтують управлінський персонал у системі ресурсного забезпечення
1.3	Кожний менеджер вищої та середньої ланок управління обізнаний та усвідомлює основні показники фінансової діяльності підприємства
...	
1.15	Робота з управлінським персоналом передбачає використання методик пошуку, відбору, оцінювання управлінських кадрів, а також формування кадрового резерву
2	<i>Стан процедурних знань</i>
2.1	Техніко-економічне планування є послідовним, етапним процесом, до якого постійно залучається вищий та середній менеджмент
2.2	На підприємстві існує та активно застосовуються методичне забезпечення реінжинірингу бізнес-процесів
2.3	Функції зібрання, класифікації, розподілення, передачі необхідних підприємству знань закріплені за окремими співробітниками або їх групами
...	
2.15	Підвищення продуктивності праці та скорочення витрат на виробництво та збут готової продукції є пріоритетними завданнями, що ефективно розв'язуються управлінським персоналом
3	<i>Стан причинних знань</i>
3.1	Цілі інноваційного розвитку передбачають оновлення існуючих або створення нових продуктів, технологій
3.2	З метою підтримки конкурентоспроможності підприємства та продукції регулярно проводяться моніторинг світових стандартів управління та знань
3.3	Проводиться узгодження усіх бізнес-процесів підприємства шляхом періодичного моніторингу внутрішнього середовища
...	
3.15	На підприємстві налагоджена та ефективно діє система внутрішніх комунікацій управлінського персоналу

Питання анкети передбачають відповіді, що оцінюються за шкалою "значна схожість", "помірна схожість", "незначна схожість", відповідно бальним оцінкам 3, 2, 1.

Завдання 6.2. Обчислити результати експертного оцінювання, узгодженість думок експертів, представити та інтерпретувати результати оцінювання.

Перед безпосередньою обробкою отриманих оцінок експертів рекомендовано провести аналіз узгодженості їх думок. Узгодженість думок характеризується зсунутою або не зсунутою оцінкою дисперсії відліку. Мірою узгодженості думок експертів найчастіше виступає так званий коефіцієнт конкордації, який розраховується за формулою:

$$W = 12 S / (n^2 \times (m^3 - m)),$$

де S – сума квадратів відхилень суми рангів кожного об'єкта експертизи від середнього арифметичного рангів;

n – кількість експертів, осіб;

m – число об'єктів експертизи, шт.

Коефіцієнт конкордації може змінюватися в межах від 0 (думки експертів неузгоджені) до 1 (повна узгодженість думок експертів).

Приклад оцінювання узгодженості думок експертів, представлення та інтерпретації результатів експертного оцінювання.

Так як відхилення отриманих за кожним питанням рангів від його середнього арифметичного значення завжди буде мінімальним, то розмах відповідей за кожним питанням складає 2 бали. Відповідно сума квадратів відхилень також буде малою. Співвідносячи такі особливості шкали оцінювання із тим, що загальна кількість питань 45 позицій, коефіцієнт конкордації буде наближатися до 0, що свідчить про неузгодженість думок експертів.

Однак, крім зазначеного, низький коефіцієнт конкордації може свідчити про наявність всередині сукупності експертів окремих полярних груп, які характеризуються високою внутрішньої узгодженістю думок, що також може бути пояснено специфікою використаної шкали оцінювання відповідей.

Для кожного менеджера, який брав участь в анкетуванні, розраховується інтегральний відсотковий показник стану розвитку знань підприємства. Методика розрахунку відсоткового показника представлена в табл. 6.2.

Методика розрахунку експертних оцінок стратегічних знань підприємства

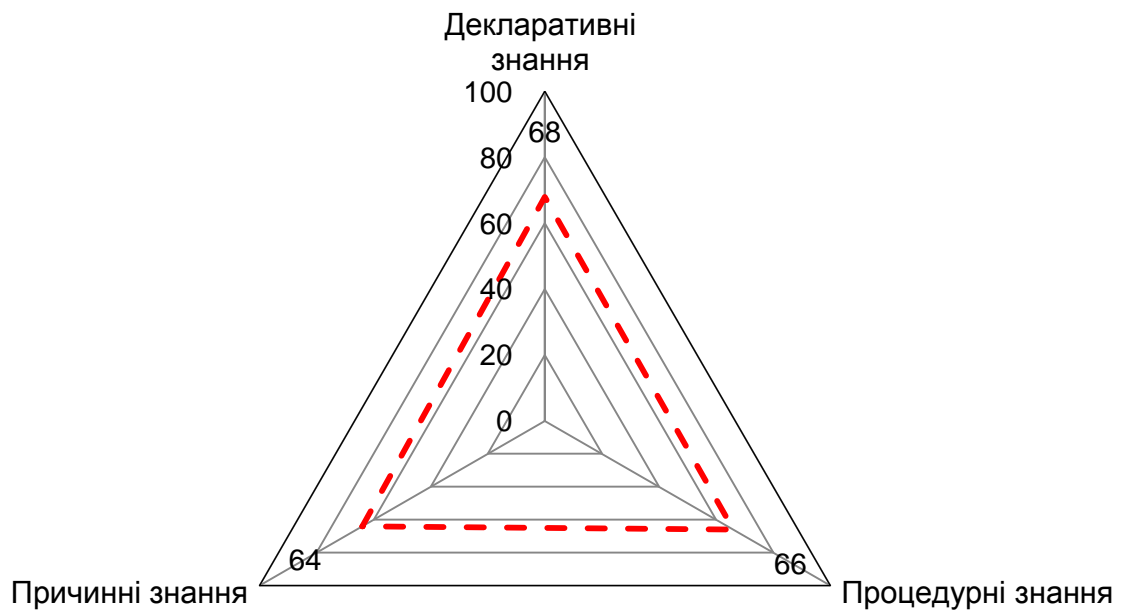
Варіанти відповідей	Кількість відповідей по кожній позиції	Дія	Результат
Кількість З (значна схожість)		×3	
Кількість П (помірна схожість)		×2	
Кількість Н (незначна схожість)		×1	
Всього			Σ
Максимальна кількість балів			675
Відсотковий показник, %			Σ / 675 × 100

Після розрахунку п'ятнадцяти інтегральних показників виводиться загальний показник по підприємству шляхом визначення середнього арифметичного. Для більшої зручності результати експертного оцінювання рівнів сформованості та розвитку стратегічних знань подано в табл. 6.3 та рис. 6.1.

Таблиця 6.3

Результати експертного оцінювання рівнів сформованості та розвитку стратегічних знань

Експерти	Відсоткові показники за видами знань			Сума набраних балів	Макс. можлива сума балів	Інтегральний показник, %
	Декл.	Проц.	Прич.			
1	60,0	57,8	66,7	83	135	61,5
2	62,2	66,7	55,6	83		61,5
3	71,1	66,7	62,2	90		66,7
4	66,7	66,7	66,7	90		66,7
5	71,1	64,4	60,0	88		65,2
6	66,7	64,4	62,2	87		64,4
7	68,9	64,4	62,2	88		65,2
8	64,4	64,4	62,2	86		63,7
9	66,7	64,4	73,3	92		68,1
10	62,2	66,7	68,9	89		65,9
11	75,6	57,8	68,9	91		67,4
12	73,3	68,9	66,7	94		69,6
13	66,7	71,1	60,0	89		65,9
14	71,1	77,8	73,3	100		74,1
15	71,1	71,1	62,2	92,0		68,1

Рис. 6.1. Рівні сформованості та розвитку стратегічних знань за їх видами

Висновок: на думку вищого та середнього менеджменту стан розвитку стратегічних знань ПАТ "ХАРП" є вищим за середній можливий рівень (середній рівень – 50 %), проте далеким від максимального рівня. Найбільшу оцінку отримала група показників формування та розвитку декларативних знань, тобто адміністративні методи управління, що містять організаційно-методичне інструктування, організаційне нормування та регламентування, домінують над економічними та соціально-психологічними. Найменшу оцінку отримано за групою управління причинними знаннями, які відображають аспекти корпоративної культури, соціального клімату, а також усі фактори, під дією яких відбувається розвиток та створення нових знань.

Рекомендована література: [2; 12].

Тема 7. Культура проведення наукового дослідження як чинник підвищення ефективності наукової діяльності

Практичне заняття 7. Концепція академічної доброчесності

Мета – ознайомлення з основними положеннями концепції академічної доброчесності.

Завдання 7.1. Визначте практичну цінність та важливість дотримання принципів академічної доброчесності в навчальному закладі для студентів, викладачів та адміністраторів. Відповідь оформити як есе.

Есе передбачає висловлення автором своєї думки, особисту суб'єктивну оцінку предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу.

Структура есе:

Титульний аркуш (заповнюють за зразком додатка Г);

Вступ – визначено актуальність питання, яке необхідно розкрити, тобто потрібно відповісти на запитання "Чому тема, яку я розкриваю, є важливою зараз?".

Основна частина передбачає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо цього питання. Відповідно до поставленого запитання, аналіз необхідно здійснювати на основі категорій "причина – наслідок".

Висновок – це узагальнення й аргументовані висновки до теми тощо. Підсумовує есе або ще раз дає пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині. У висновку необхідно чітко висловити думку щодо теми есе на основі аргументів, які були наведені в основній частині.

Список використаних джерел містить перелік літературних та статистичних джерел, які були використані для написання есе.

Рекомендована література: [7; 8; 14 – 16].

Методичні рекомендації до виконання індивідуального домашнього завдання

1. Індивідуальне домашнє завдання (ІДЗ) виконують у формі презентації.

2. Тему індивідуального домашнього завдання вибирає для студента викладач серед переліку тем у межах тем лекцій, які слухають студенти.

3. Структура презентації:

Титульний аркуш: необхідно вказати тему ІДЗ та її виконавця (ПІБ, групу та спеціальність студента).

Основна частина (від 7 до 15 слайдів основної інформації).

Результати ІДЗ студент презентує публічно за попереднім погодженням змісту з викладачем.

Рекомендована література

Основна

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 142 с.

2. Доронина М. С. Технология социально-экономических научных исследований (схемы и примеры) : учебное пособие / М. С. Доронина, Д. Г. Михайленко, А. А. Полубедова. – Харьков : ИД "ИНЖЭК", 2013. – 184 с.

3. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.

4. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 607 с.

5. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – 2-е вид., змін. та доп. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 317 с.

6. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация исследовательской деятельности : учеб. пособ. / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – 2-е изд., стереотип. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2008. – 280 с.

7. Старостіна А. О. 7 сходинок підготовки успішної дисертації : монографія / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко, Т. В. Нагачевська; за заг. ред. проф. Старостіної А. О. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: "НВП "Інтерсервіс", 2019. – 302 с.

Додаткова

8. Ельбрехт О. Формування наукової культури у майбутніх керівників галузі освіти у процесі магістерської підготовки / О. Ельбрехт // Молодь і ринок. – 2013. – № 3. – С. 29–33.

9. Новый философский словарь. – 2-е изд., переработ. и дополн. – Минск : Интерпрессервис ; Книжный Дом, 2001. – 1280 с.

10. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / І. С. П'ятницька-Позднякова. – Київ : Вища шк., 2003. – 116 с.

11. Спицнадель В. Н. Основы системного анализа : учеб. пособ. – Санкт-Петербург : Изд. дом "Бизнес-пресса", 2000. – 328 с.

12. Ходкинсон Дж. П. Компетентная организация: психологический анализ процесса стратегического менеджмента / Дж. П. Ходкинсон, П. Р. Сперроу : пер. с англ. – Харьков : Изд-во Гуманитарный центр, 2007. – 392 с.

13. Экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – Москва : Институт новой экономики, 2007. – 1152 с.

Інформаційні ресурси

14. Вебпортал Українського національного інформаційного агентства. – Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua>.

15. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

16. Інформаційно-пошукова система, пристосована для пошуку інформації про країни світу. – Режим доступу : <http://www.geonames.de/cous.html>.

17. Офіційний сайт Європейського Союзу. – Режим доступу : www.europe.eu.com.

18. Офіційний сайт Міжнародної групи аналізу конфліктів. – Режим доступу : www.intl-crisis-group.org.

19. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua>.
20. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу : www.un.org.
21. Офіційний сайт Світового банку. – Режим доступу : www.worldbank.org.
22. Офіційний сайт Центру аналізу подій у Центральній Азії та Закавказзі Університету імені Джона Хопкінса. – Режим доступу : www.cacianalyst.org.
23. Офіційний сайт Центру політичних та соціальних студій Центральної Азії та Закавказзя. – Режим доступу : www.ca-c.org.
24. Офіційний сайт Центру україно-африканських досліджень. – Режим доступу : <http://cuar.in.ua/cuar/main>.
25. Офіційний сайт ЮНЕСКО. – Режим доступу : www.unesco.org.
26. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
27. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
28. Офіційний сайт Служби статистики Європейського союзу. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat>.
29. Офіційний сайт проєкту "Doing Business". – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org>.
30. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна "Методологія та організація наукових досліджень". – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5346>.
31. Scopus. – Режим доступу : <http://www.scopus.com/home.url>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Тематика дипломних магістерських робіт

Напрями досліджень	Теми (приклад)
1	2
1. Світове господарство, тенденції та закономірності його розвитку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема присвоєння та розподілу природної ренти в міжнародному бізнесі. 2. Регіоналізація та глобалізація як тенденції розвитку сучасного світового господарства, що переважають. 3. GR і нові технології лобізму в міжнародному бізнесі. 4. Взаємодія монополії та конкуренції в сучасному міжнародному бізнесі. 5. Територіальний поділ праці як механізм міжнародної спеціалізації країн світу в системі світогосподарських зв'язків (на прикладі конкретних країн). 6. Кластерні ініціативи як засіб підвищення конкурентоспроможності: світовий досвід та впровадження в Україні
2. Форми та методи міжнародного торговельно-економічного обміну	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування і розвиток стратегії зовнішньоекономічних зв'язків країн (на прикладі конкретних країн). 2. Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси. 3. Міжнародні аукціони як форма торговельно-економічних відносин. 4. Правове забезпечення захисних застережень у зовнішньоекономічній діяльності. 5. Глобальна та регіональна система регулювання міжнародного бізнесу. 6. Роль торгово-промислових палат у розвитку міжнародного бізнесу
3. Стан, тенденції та перспективи розвитку світового ринку товарів і послуг	<ol style="list-style-type: none"> 1. Світовий ринок мінеральних добрив: сучасний стан, тенденції, перспективи розвитку. 2. Продукція машинобудування як сегмент світового товарного ринку: тенденції та динаміка. 3. Реінжиніринг як складова регулювання фінансового ринку: світовий та український досвід.

1	2
	<p>4. Світовий досвід використання лізингових послуг у комерційній діяльності та можливості його застосування в Україні.</p> <p>5. Виробництво мінеральних добрив в Україні: залежність від імпорту сировини та енергоносіїв, проблеми та перспективи розвитку.</p> <p>6. Цукрова промисловість України в умовах її членства у ВТО: проблеми, перспективи.</p> <p>7. Світовий АПК: порівняльний аналіз розвитку в розрізі країн різних рівнів соціально-економічного розвитку.</p> <p>8. Розвиток електронного бізнесу на світовому ринку.</p> <p>9. Розвиток міжнародної логістики в умовах інформатизації світової економіки.</p> <p>10. Особливості розвитку транспортної інфраструктури в умовах глобалізації.</p> <p>11. Основні тенденції розвитку міжнародного агробізнесу.</p> <p>12. Глобальна транспортна логістика в міжнародному бізнесі.</p> <p>13. Міжнародний туристичний бізнес у системі сучасних світогосподарських зв'язків.</p> <p>14. Розвиток світового ринку паливно-енергетичних (за власним вибором) продуктів.</p> <p>15. Проблеми і перспективи розвитку міжнародної електронної торгівлі</p>
4. Мотивація і форми міжнародного руху капіталу	<p>1. Форми, види та методи міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації.</p> <p>2. Мотивація і форми міжнародного руху капіталу (на прикладі конкретних країн)</p>
5. Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво	<p>1. Організаційно-економічні умови залучення іноземних інвестицій у вільні економічні зони (на прикладі конкретних країн).</p> <p>2. Іноземні інвестиції в процесі економічної модернізації України.</p> <p>3. Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток.</p> <p>4. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн Латинської Америки.</p> <p>5. Вплив корупції на прямі іноземні інвестиції</p>

1	2
6. Міжнародне портфельне інвестування та світовий фондовий ринок	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток позабіржового фондового ринку в умовах фінансової глобалізації. 2. Індeksi світових фондових бірж як показники конкурентної симптоматики світової економіки
7. Світовий фінансовий ринок, тенденції та закономірності розвитку його структури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з відмиванням брудних грошей як чинник підвищення ефективності міжнародного бізнесу. 2. Управління маркетинговою діяльністю в транснаціональних банках (на конкретному прикладі). 3. Особливості розвитку міжнародного ринку похідних фінансових інструментів. 4. Фінансова інфраструктура міжнародного бізнесу. 5. Світовий досвід використання комерційних банків для зростання національної економіки. 6. Документарні операції банків як засіб мінімізації ризиків в експортно-імпортних операціях. 7. Державний контроль над потоками капіталу та оцінка його ефективності (на прикладі конкретних країн). 8. Глобальна система резервних валют: сучасний стан та протиріччя розвитку. 9. Світовий досвід використання фінансових інструментів та можливості його застосування в Україні. 10. Трансформація фінансових дисбалансів світової економіки в умовах асиметрії глобального розвитку. 11. Специфіка розвитку національних фінансових систем. 12. Розроблення і реалізація міжнародних фінансових стратегій ТНК. 13. Принципи ісламського банкінгу в соціальній відповідальності банківського бізнесу. 14. Оподаткування інтернет-бізнесу (на прикладі країни, компанії). 15. Трансфертне ціноутворення в міжнародних компаніях: проблеми оподаткування для приймаючих країн. 16. Stake-holder модель в антикризовій політиці міжнародних компаній. 17. Аутсорсинг як інструмент сучасного управління фінансовими потоками міжнародних компаній. 18. Інструменти та комунікаційні технології в антикризовому управлінні.

1	2
	<p>19. Міжнародні інвестиційні фонди як суб'єкти глобальних фінансових ринків.</p> <p>20. Сучасні тенденції розвитку міжнародного фондового ринку.</p> <p>21. Форвардний контракт в системі інструментів строкового ринку.</p> <p>22. Реальні опціони як інструмент захисту від ризиків у міжнародному бізнесі.</p> <p>23. Сек'юритизація активів як техніка фінансування у міжнародному бізнесі.</p> <p>24. Розвиток венчурного бізнесу в умовах глобальної фінансової кризи.</p> <p>25. Фінансові інструменти в управлінні валютними ризиками.</p> <p>26. Пайові інвестиційні фонди як механізм фінансування у міжнародній бізнесовій практиці.</p> <p>27. Опціони як інструмент захисту від ризиків у міжнародному бізнесі.</p> <p>28. Взаємодія національного та іноземного інвестування в нових ринкових економіках в умовах глобалізації</p>
<p>8. Міжнародна трудова міграція, її наслідки та регулювання. Світовий ринок праці. Управління персоналом міжнародної компанії</p>	<p>1. Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку.</p> <p>2. Міграційна політика країни та механізм регулювання міжнародної міграції робочої сили (на прикладі України, інших країн).</p> <p>3. Вплив глобальних дисбалансів на трансформацію міграційних процесів.</p> <p>4. Сучасні тенденції міждержавних міграційних процесів країн Східної Європи.</p> <p>5. Конкурентоспроможність людського капіталу України в умовах міжнародної трудової міграції.</p> <p>6. Бізнесові виміри міжнародних міграційних процесів.</p> <p>7. Управління персоналом у міжнародному бізнесі в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків.</p> <p>8. Світовий досвід використання новітніх технологій на ринку праці.</p> <p>9. Формування креативного ресурсу в міжнародних компаніях.</p> <p>10. Креативна економіка в політиці підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни.</p> <p>11. Політика найму персоналу в компаніях в контексті IV промислової революції</p>

1	2
9. Глобальні проблеми та виклики економічного розвитку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні кризи та їх прогнозування в сучасних умовах світогосподарських зв'язків. 2. Глобальна продовольча проблема: передумови виникнення та перспективи подолання. 3. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи. 4. Глобальна урбанізація та агломераційні процеси світової промисловості. 5. Зовнішній борг як глобальна проблема сучасності. 6. Офшоризація світової економіки як глобальна проблема
10. Становлення глобальних ринків та механізм їх функціонування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування та розвиток світових товарних ринків в умовах глобалізації. 2. Формування та розвиток міжнародних ринків у сфері послуг. 3. Зовнішньоекономічна безпека країн: методи оцінки та інструменти забезпечення
11. Формування глобальної економічної системи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новий міжнародний економічний порядок: сутність, стан та проблеми розвитку. 2. Економічна світосистема: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку
12. Міжнародні організації та глобальна інституціоналізація	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційно-економічний механізм регулювання нафтогазового виробництва країнами ОПЕК. 2. Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ. 3. Міжнародний валютний фонд, його призначення, роль у фінансовій підтримці національних економік країн світу
13. Інтелектуалізація світогосподарського розвитку та міжнародний науково-технологічний обмін	<ol style="list-style-type: none"> 1. Українські компанії в глобальній системі науково-технологічного обміну. 2. Нанотехнологічні інновації у міжнародному бізнесі. 3. Міжнародний трансфер технологій в умовах євроінтеграції України. 4. Новітні технології в міжнародному бізнесі. 5. Франчайзинг як форма ведення бізнесу: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні. 6. Аутсорсинг та офшоринг як складові міжнародного поділу праці: стан, тенденції, перспективи.

1	2
	<p>7. Формування високотехнологічних кластерів в економіці Європи як досвід для України.</p> <p>8. Інновації як засіб економічного розвитку держави та їхній вплив на формування світового господарства (на прикладі України, інших країн).</p> <p>9. Створення національної інноваційної системи України з використанням досвіду інноваційних систем передових країн світу (за вибором студента).</p> <p>10. Науково-технічне співробітництво України з ЄС в умовах реалізації Угоди про асоціацію</p>
<p>14. Геоелекономічна стратегія України та її регіонально-інтеграційні пріоритети</p>	<p>1. Регіони України в системі її зовнішньоекономічних відносин: стан, перспективи (на прикладі будь-якого регіону країни).</p> <p>2. Розвиток і диверсифікація форм та напрямів інтеграційних процесів в Європі: досвід для України.</p> <p>3. Міжнародні інтеграційні процеси та їх вплив на систему МЕН.</p> <p>4. Стратегії розвитку національних економік в умовах глобалізації (міжкраїновий порівняльний аналіз).</p> <p>5. Економічна модернізація в зарубіжних країнах (на конкретному прикладі).</p> <p>6. Зовнішньоекономічна політика держави в глобальних умовах розвитку.</p> <p>7. Експортна державна політика в умовах глобальної конкуренції.</p> <p>8. Національні політики співпраці з міжнародними організаціями (на конкретних прикладах).</p> <p>9. Глобальні стратегії забезпечення конкурентоспроможності національних економік.</p> <p>10. Управління зовнішньою заборгованістю країн в умовах глобалізації.</p> <p>11. Оптимізація зовнішніх джерел фінансування національного економічного розвитку.</p> <p>12. Формування ефективної зовнішньої боргової стратегії України.</p> <p>13. Регуляторна державна політика на міжнародних товарних ринках.</p>

1	2
	<p>14. Державна підтримка зовнішньоекономічної діяльності (міжнародний аналіз).</p> <p>15. Ефективність системи державного стимулювання експорту.</p> <p>16. Розвиток міжнародних транзитних послуг в Україні.</p> <p>17. Шляхи активізації міжнародної інвестиційної діяльності України.</p> <p>18. Ефективність іноземної інвестиційної діяльності та макроекономічні заходи її стимулювання в Україні.</p> <p>19. Розвиток валютного ринку України (формування та механізми функціонування).</p> <p>20. Протекціонізм у стратегіях економічного розвитку країн (регіонів) світу</p>
<p>15. Стратегії міжнародної економічної діяльності України, розвиток і диверсифікація її форм</p>	<p>1. Роль банківського кредитування України у міжнародних економічних відносинах: стан та конкурентні переваги.</p> <p>2. Інтеграція української страхової системи до світового ринку страхових послуг.</p> <p>3. Зовнішньоторговельна політика України в умовах її інтеграції до світогосподарських процесів.</p> <p>4. Вплив дипломатії на зовнішньоекономічну діяльність України.</p> <p>5. Імпортозаміщення як механізм підвищення ефективності функціонування національної економіки (на прикладі України, інших країн).</p> <p>6. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС: перспективи створення та оцінка економічних наслідків.</p> <p>7. Міжнародна спеціалізація економіки України в умовах прискорення світового технічного прогресу.</p> <p>8. Дипломатичний супровід національного бізнесу в Україні.</p> <p>9. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України.</p> <p>10. Інвестиційне забезпечення модернізації української промисловості в умовах асоціації з ЄС.</p> <p>11. Особливості розвитку європейського корпоративного бізнесу (на конкретних прикладах).</p> <p>12. Стратегічне управління в умовах глобальної конкуренції.</p> <p>13. Економічна дипломатія як фактор розвитку міжнародного бізнесу.</p> <p>14. Дипломатичне забезпечення інтересів українських компаній на міжнародних ринках</p>

1	2
16. Торговельно-економічні відносини України з країнами світу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перспективи поглиблення та розвитку економічних відносин між Україною та Королівством Швеція. 2. Торговельно-економічне співробітництво України з країнами Магрибу: сучасний стан, тенденції та перспективи. 3. Експортний потенціал України та його реалізація у торговельно-економічних відносинах із Французькою Республікою. 4. Зовнішньоторговельні відносини України та КНР у галузі важкої та хімічної промисловості
17. Транскордонне співробітництво	<ol style="list-style-type: none"> 1. Регіональна діагностика соціально-економічного розвитку україно-російського порубіжжя. 2. Конкурентні переваги західних регіонів України в контексті транскордонного співробітництва. 3. Європейський досвід функціонування єврорегіонів та його застосування в Україні. 4. Транскордонне співробітництво як специфічна сфера міжнародних економічних відносин: порівняльний аналіз європейського та вітчизняного досвіду. 5. Єврорегіони як форма та інструмент транскордонного співробітництва. 6. Стан та перспективи транскордонного співробітництва України з Республікою Польща
18. Міждержавні відносини	<ol style="list-style-type: none"> 1. Торговельно-економічні відносини України та Республіки Корея. 2. Торговельно-економічні відносини України та Республіки Польща. 3. Торговельно-економічні відносини України та ОАЕ. 4. Торговельно-економічні відносини України та арабських країн Перської затоки. 5. Торговельно-економічні відносини України та США. 6. Торговельно-економічні відносини України та КНР
19. Стратифікація доходів та якість життя населення світу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратифікація доходів населення світу: стан, тенденції, проблеми. 2. Якість життя населення світу: географічні відмінності, тенденції, проблеми
20. Актуальні проблеми світового господарства та МЕВ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Глобальна конкуренція: географічні відмінності у її показниках серед країн світу: стан, тенденції. 2. Вплив глобалізації на міжнародні економічні відносини (в контексті проблем, які вона спричиняє).

1	2
	<p>3. Світовий АПК та його роль у вирішенні глобальної продовольчої проблеми.</p> <p>4. Просторова економіка як один із головних напрямів зарубіжної економічної науки.</p> <p>5. Формування світових центрів економічного розвитку: стан та перспективи.</p> <p>6. Офшорні юрисдикції в глобальній економіці.</p> <p>7. Імперативи системної взаємодії у формуванні глобальної економіки</p>
21. Міжнародний маркетинг компанії	<p>1. План виходу українських вищих навчальних закладів на міжнародний ринок освітніх послуг.</p> <p>2. Бренд-менеджмент як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку.</p> <p>3. Розвиток та управління маркетинговими дослідженнями в умовах глобалізації бізнесу.</p> <p>4. Організаційні структури міжнародних компаній та їх еволюція (на конкретному прикладі).</p> <p>5. Цінова політика фірми на міжнародному ринку.</p> <p>6. Управління асортиментною політикою на закордонних ринках.</p> <p>7. Тенденції розвитку PR-технологій та публіситі в міжнародному бізнесі.</p> <p>8. Маркетингова товарна політика підприємства в умовах глобальних ринків.</p> <p>9. Маркетингові дослідження як основа формування конкурентних переваг підприємств в умовах глобальних ринків.</p> <p>10. Рекламна стратегія як основа маркетингових комунікацій підприємств-суб'єктів міжнародного бізнесу.</p> <p>11. Новітні технології в системі маркетингових комунікацій.</p> <p>12. Управління міжнародним маркетингом в умовах асиметрії розвитку міжнародного бізнесу.</p> <p>13. Маркетингова товарна політика підприємств в умовах асиметрії розвитку міжнародного бізнесу.</p> <p>14. Управління потенціалом міжнародної конкурентоспроможності компанії.</p> <p>15. Управління міжнародним маркетингом освітніх послуг.</p> <p>16. Формування конкурентної стратегії ВНЗ на міжнародному ринку освітніх послуг.</p>

1	2
	<p>17. Розроблення комплексу інтегрованих маркетингових комунікацій фірми в міжнародному бізнесі.</p> <p>18. Удосконалення міжнародних порівняльних досліджень конкурентоспроможності в умовах глобалізації.</p> <p>19. Управління міжкультурними маркетинговими комунікаціями фірми</p>
22. Організаційні та управлінські засади міжнародного бізнесу	<p>1. Формування корпоративної соціальної відповідальності в міжнародному бізнесі в умовах геоекономічних викликів.</p> <p>2. Корпоративна соціальна відповідальність як складова сталого розвитку міжнародного бізнесу.</p> <p>3. Особливості корпоративної культури компаній Східної Азії (на прикладі Японії, Китаю та Південної Кореї).</p> <p>4. Кроскультурний менеджмент міжнародних корпорацій.</p> <p>5. Стратегічні альянси у міжнародному бізнесі.</p> <p>6. Основні загрози зовнішньоекономічній безпеці України.</p> <p>7. Інформаційні чинники розвитку міжнародного бізнесу.</p> <p>8. Механізм злиття та поглинання в умовах фінансової нестабільності.</p> <p>9. Світовий досвід корпоративного управління процесів злиття і поглинання.</p> <p>10. Ефективність застосування стратегічного менеджменту в міжнародному бізнесі.</p> <p>11. Цикли розвитку компанії та їх використання в стратегічному управлінні.</p> <p>12. Реінжиніринг як інструмент підвищення ефективності бізнес-процесів.</p> <p>13. Управління ланцюгами доданої вартості ТНК.</p> <p>14. Асиметрія інформації в міжнародному бізнесі.</p> <p>15. Інформаційні технології в управлінні організаційними змінами.</p> <p>16. Управління міжнародним бізнесом в умовах глобалізації.</p> <p>17. Сучасні організаційні форми та моделі міжнародного бізнесу.</p> <p>18. Податкове навантаження та напрями його оптимізації в міжнародному бізнесі.</p> <p>19. Моделювання та оптимізація податкової політики в міжнародному бізнесі.</p> <p>20. Міжнародне оподаткування та його вплив на ухвалення фінансових рішень</p>

1	2
23. Міжнародні економічні відносини Харківського регіону	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток міжнародної співпраці в галузі економіки (торгівлі, туризму) міста Харкова. 2. Реалізація стратегії міста Харкова з питань європейської інтеграції. 3. Встановлення партнерських зв'язків із містами зарубіжних країн. 4. Активізація міжнародної інформаційної (економічної, культурної) співпраці міста Харкова. 5. Просування на зовнішній ринок продукції суб'єктів господарювання міста Харкова. 6. Формування позитивного міжнародного іміджу міста Харкова. 7. Покращення кредитного рейтингу міста Харкова шляхом проведення іміджевих проєктів міжнародного рівня. 8. Розвиток інфраструктурних проєктів міста Харкова за підтримки міжнародних агентств. 9. Міжнародна інвестиційна діяльність та іміджеві проєкти міста Харкова

Приклад оформлення використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Статті	
Один автор	Миронов Ю. Б. Державне регулювання процесу валідації методологій складання банківських рейтингів / Ю. Б. Миронов // Ефективність державного управління. – 2014. – № 39. – С. 231–238.
Два автори	Свидрук І. І. Методи та інструменти управління просуванням інтернет-магазинів / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов // Торівля, комерція, підприємництво. – 2012. – Вип. 14. – С. 20–24.
П'ять і більше авторів	Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелєвська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25–29.
Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : [зі змін. та допов., внесеними Законом України № 2952-VI від 1 лют. 2011 р.]. – Харків : Фактор, 2011. – 118 с.
	Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 1. – Т. 1. – С. 1.
Електронні ресурси	Миронов Ю. Б. Сильні та слабкі сторони різних показників надійності банківських рейтингів / Ю. Б. Миронов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – 2014. – Вип. 6, ч. 5. – С. 26 – 30. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/260.pdf .
	Офіційний сайт Європейського Союзу. – Режим доступу : www.europe.eu.com .
	Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua .
Автореферати	Кузьменко О. А. Контроль за виконанням Державного бюджету України як функція управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / О. А. Кузьменко. – Київ, 2002. – 21 с.
	Лин Я. І. Державний фінансовий контроль і аудит в управлінні ефективністю використання бюджетних коштів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Я. І. Лин. – Київ, 2015. – 21 с.

Огляд авторефератів за проблемами економічної безпеки розвитку підприємства

Рік	Наукові дослідження	Ключові питання дисертаційної роботи					
		Понятійний апарат економічної безпеки розвитку підприємства	Концептуальні положення економічної безпеки розвитку	Методичне забезпечення аналізу економічної безпеки розвитку підприємства	Методичний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства	Стратегічний інструментарій економічної безпеки розвитку підприємства	Методичний підхід до оцінювання економічної безпеки розвитку підприємства
1	2	3	4	5	6	7	8
2018	Економіко-екологічне управління сталим розвитком підприємств залізничного транспорту: автореф. дис. ... докт. екон. наук : 08.00.04 / З. П. Дзуліт ; Національний університет "Львівська політехніка". – Львів, 2018. – 41 с.	+	+	+	-	-	+
2017	Економічна безпека підприємств оборонно-промислового комплексу України в системі національної безпеки держави: автореф. дис. ... докт. екон. наук : 21.04.02 / Н. Е. Аванесова ; ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2017. – 40 с.	+	+	+	-	-	-

Закінчення додатка В
Закінчення табл. В.1

49

1	2	3	4	5	6	7	8
2016	Формування стратегії економічної безпеки підприємства хлібопродуктів: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О. О. Кюне ; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2016. – 20 с.	–	–	+	–	+	+
2015	Забезпечення економічної безпеки в управлінні стратегічними змінами підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / І. А. Яртим ; ХНЕУ, ім. С. Кузнеця – Харків, 2015. – 20 с.	+	+	+	+	–	–
2013	Управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О. Ф. Ярошенко ; ХНЕУ. – Харків, 2013. – 20 с.	+	–	+	+	–	+
2013	Діагностика економічної захищеності машинобудівного підприємства: автореф. дис. ... докт. екон. наук : 08.00.04 / І. Б. Хома ; Національний університет "Львівська політехніка". – Львів, 2013. – 45 с.	+	+	+	–	–	–

Приклад оформлення титульного аркуша есе

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

кафедра міжнародного бізнесу
та економічного аналізу

ЕСЕ

на тему: "Практична цінність та важливість дотримання принципів академічної доброчесності в навчальному закладі для студентів, викладачів та адміністраторів"

Виконав(ла):
студент(ка) спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини"
групи 8.01.292.010.17.1
Іванова В. В.

Харків, 2020

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень.....	4
Тема 1. Наукове дослідження. Теорія та практика. Проблематика наукових досліджень.....	4
Тема 2. Організація наукового дослідження.....	9
Тема 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження	12
Практичне заняття 3.	12
Змістовий модуль 2. Методичне забезпечення наукових досліджень	18
Тема 4. Методологія і методи наукових досліджень	18
Тема 5. Моделювання в наукових дослідженнях	23
Тема 6. Використання евристичних методів в процесі наукового дослідження	26
Тема 7. Культура проведення наукового дослідження як чинник підвищення ефективності наукової діяльності.....	32
Методичні рекомендації до виконання індивідуального домашнього завдання.....	33
Рекомендована література.....	33
Додатки.....	36

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Отенко** Ірина Павлівна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2021 р. Поз. № 17 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*